

Les veus literàries de l'experiència

D'alumna a mestra

SÍLVIA ALCÀNTARA

Silvia Alcàntara (Puig-reig, Berguedà, 1944) no havia pensat mai a escriure fins que no va decidir d'aprendre el català normatiu, a final dels 80, a la ciutat on viva, Terrassa. "No tenia cap vocació. Això sí, m'agradava molt llegir."

En mostrar els primers exercicis de redacció lliure, els professors la van esperar a seguir aquest camí i quan, el 1993, va obrir l'Aula de Lletres de Barcelona, s'hi va matricular. Va fer-hi tres cursos. A més, va romandre lligada al centre uns quants anys més perquè li van oferir una feina a la biblioteca. Quan alguns professors del centre es van traslladar en bloc a l'Ateneu Barcelonès per a obrir-hi l'Escola d'Esriptura, va continuar-hi vinculada com a treballadora, fins el 2002. Era l'encarregada de rebre els nous alumnes.

A l'Aula de Lletres va presentar un projecte de novel·la, plena d'inventiva, però li van dir que valia més que parlés de coses que conegués. Havia viscut en una colònia industrial fins a 20 anys i va abandonar el primer projecte per a escriure *Olor de Colònia*. Primer no s'hi veia amb cor, perquè calia encabir-hi molts personatges. Llavors la va desar i en va escriure una altra de no tan extensa, que de moment és inèdita. I una tercera, *La casa cantonera*, que és la seva segona publicada.

No va tenir èxit, ni amb els premis, ni amb els editors importants. Li van aconsellar de portar-la a una editorial petita, i la triada, Edicions de 1984, es va entusiasmar amb *Olor de Colònia*.

Ara escriu la quarta. No ha pogut enllestir-la abans per culpa d'*Olor de Colònia*. Els dos primers anys, feia tres o quatre sortides la setmana pel país. De primer, llibreries i, després, conferències —a biblioteques, instituts, centres culturals públics i privats i facultats universitàries—, si bé a molts llocs els

Els novel·listes d'edat aprofiten els anys viscuts per a afegir un valor documental a les ficcions. No volen revolucionar l'art de la novel·la ni fen propostes noves ni ambicioses, com és el cas del també tardà Julià de Jódar. En tot cas, voldrien acostar-se a les de l'editor Joan Agut, fa poc desaparegut, que va començar una prolífica carrera així que es va jubilar.

interessen més les colònies que no pas la novel·la. Ha passat d'alumna a mestra: ensenya tècniques d'escriptura a l'Ateneu Terrassenc i a més centres.

Mèrit de les Lletres Ebreques

FRANCESCA ALIERN

Francesca Aliern (Xerta, Baix Ebre, 1946) va ser premiada el mes d'octubre a Amposta amb el Mèrit de les Lletres Ebreques, en reconeixement "a la llarga trajectòria d'aquesta novel·lista, que basa les seves obres en fets reals". Llarga, però iniciada amb retard, quan ja ha passat la ratlla dels cinquanta anys.

Primer va escriure en castellà. *Un otoño, toda una vida* (1997) —un relat lèsbic "però fi"— té molt d'èxit a l'ambient homosexual de Madrid: l'editor la porta sis vegades a la Fira del Llibre.

Al cap de dos o tres llibres en castellà, fa un cop de cap, es decideix a familiaritzar-se amb el català escrit, a través de la lectura de la premsa i de llibres, i canvia de llengua.

"De la meua zona no hi havia ningú que escrigués en català. Després de mi, s'hi han animat més autors."

La seva projecció fa un salt quan passa d'autoeditar-se a ser contractada per Cossetània. Del 2005 al 2011 hi publica set títols. Tots parlen del món desaparegut que va viure de petita. I tots parteixen del parlar de l'Ebre. "Tot el que no sigui un barbarisme ho col·loco, perquè no s'ha de perdre."

Un retorn de més de mig segle

LLUÏSA FORRELLAD

Lluïsa Forrellad (Sabadell, 1927) és un cas especial i espectacular. El 1953 guanya el premi Nadal amb *Siempre en capilla*, desapareix del mapa i no hi torna fins el 2006, amb una novel·la en català, *Foc latent*, que ha anat seguida de quatre més, una de les quals la traducció del Nadal. Totes, a Angle Editorial.

"Vaig quedar tan aclaparada per l'èxit del Nadal, per l'assetjament a la meua persona, per la fama, que no em deixava viure, que me'n vaig anar a l'estranger, a esbargir la boira: a Barcelona em queia a sobre un món. Tenia la sensació que tothom m'em-paitava."

Va trencar amb la seva prometedora carrera per a poder-la recuperar amb tranquil·litat, més tard. Però aquest més tard seria mig segle.

Silvia Alcàntara

Francesca Aliern

Lluïsa Forrellad

Quan torna de viatjar pel món, la maleta és plena d'originals. I, en refer la producció editorial, ha pogut presentar, gairebé de cop, un bon nombre de títols. Perquè la seva vocació ha estat d'escriure, ja de petita, per sobre de la del matrimoni i la família. "No se'm va presentar la persona que em fes canviar d'opinió."

El 1968 va fer el canvi d'idioma. Li va caldre anar a un centre on li van ensenyar l'ortografia.

La bessona

FRANCESCA FORRELLAD

Francesca Forrellad (Sabadell, 1927) és la bessona de la Lluïsa i a 81 anys presenta la seva primera novel·la, *La vostra sang*, a Angle Editorial, una recreació de la vida de Guifré el Pilós.

A 18 anys havia escrit obres de teatre relacionades amb Nadal i Setmana Santa que es van representar durant uns quants anys a Sabadell i al Romea de Barcelona. Va començar a preparar *La vostra sang* fa vint anys, atès que volia documentar-se a fons. "Ara no puc trigar-ne vint més a fer la segona, la cosa la veig clara."

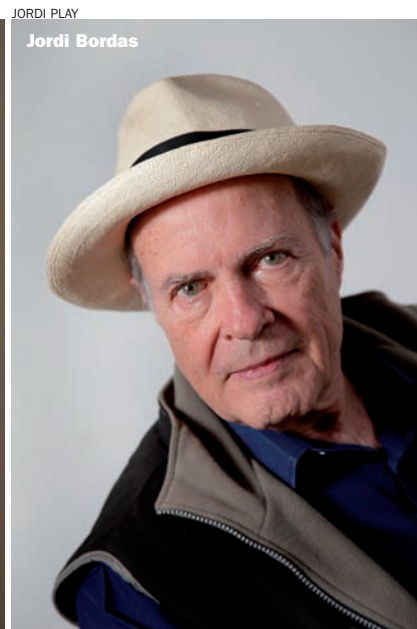
De jove va provar d'escriure amb la Lluïsa. "No ens en vam sortir. Tenim estils diferents. Ella comença pels personatges i jo, per les idees."

Francesca Forrellad

Marta Cardona

JORDI PLAY

Jordi Bordas

L'explicació de la vida

MARTA CARDONA

Marta Cardona (Montcada i Reixac, Vallès Occidental, 1928), emigra el 1957 a Anglaterra i ha convertit la seva vida –tant l'anglesa, com la catalana de la infantesa i la joventut– en les novel·les *Fora de lloc* (2009) i *Una història particular* (2011), totes dues editades per Angle. Un debut ben tardà, també: a vuitanta anys fets.

Pensa que calia aprofitar l'experiència viscuda, que calia deixar testimoni d'uns anys difícils. A més, la novel·la li ha servit per a cercar una explicació al perquè de la conducta humana. “I, en buscar la resposta, volia comprendre les persones que han format part de la meva vida.”

La seva mirada és optimista. “He procurat parlar de les coses boniques, de la bellesa del món que m'envolta.”

Torna una promesa

JORDI BORDAS I COCA

Jordi Bordas i Coca (Barcelona, 1943), va començar com a traductor i autor teatral –premiat–, és a dir, com a promesa. Però la vida familiar i laboral va

desar l'escriptor. A estones lliures escrivia poemes i notes de dietari, i quan es jubila publica una novel·la, *D'esquena al sol* (Metora), una crònica de la guerra civil i la postguerra, a través de dues generacions contrastades.

Ha enllestit la novel·la gràcies a l'Escola d'Esriptura, després d'un parell de provatures.

El poeta narrador

JORDI ROIG

Jordi Roig (la Palma de Cervelló, Baix Llobregat, 1957), amb molta obra poètica publicada a partir del 2001, també és producte de l'Escola d'Esriptura. Però s'hi va matricular per a millorar la seva poesia. “La novel·la, la vaig començar per a vèncer un rept.”

Ja és al carrer: *La noia d'aire blau* (Stonberg Editorial). El primer intent havia fracassat. Enfebrat, escrivia a raig, sense saber què passaria a la pàgina següent. I va fer-ne una altra de nou, ja planificada, l'editada ara.

És mig autobiogràfica. Ell no n'és el protagonista, però moltes coses que conté són de l'autor. Per exemple, quan diu que li agrada estar a prop de les coses, però mai a dins. I, des del títol, és poètica: per l'ús de les metàfores. I a més els personatges parlen de poesia.

La vida, primer de tot

MERCÈ FORADADA

Mercè Foradada (Barcelona, 1947) comença a publicar tard, el 2002, perquè viure i escriure alhora li feia respecte, por. Dominava la llengua. A més de filòloga i professora, ha escrit llibres per a l'aprenentatge del català. Per aquí, cap problema.

Però també va trigar –una altra por– pel gran respecte que, com a lletraferida, ha tingut pels bons escriptors: pensava que no seria mai prou bona, que al costat dels monstres de la literatura, ella era un microbi.

A cinquanta anys se'n va a la Vilanova i la Geltrú de la seva infantesa, sola, amb els fills que fan la seva vida i ha d'aprendre a viure la soledat. Havia tancat un capítol personal íntim i tornava al seu paisatge. Per tant, tenia una història que li faria bé de treure enfora. Aleshores va pactar amb ella mateixa que tenia dret a intentar d'escriure, encara que no arribés a ser una autora de primera fila. I així que ho va provar va saber que no ho deixaria mai més: “Em moriré amb la ploma a la mà.”

Els seus primers llibres són autobiogràfics. Després prova de distanciar-se'n, però, com li diu la filla, “mare, continues essent tu”. El seu nou llibre, *Bruixes*, l'edita Cossetània.

EL TEMPS

Jordi Roig Pi

Vocació d'última hora

SALVADOR BALCELLS

Salvador Balcells (l'Espluga de Francolí, Conca de Barberà, 1946) no havia pensat a fer-se escriptor. La seva vocació cultural i cívica quedava satisfeta amb la vinculació amb el món de la premsa, de les llibreries, de l'ecologisme i de l'independentisme. Quan s'acosta als seixanta li arriben no sap d'on les ganes de fer novel·les. I opta per la negra perquè era de les seves lectures preferides. I perquè el seu bagatge cultural no dona per a gaire més. "No em considero prou preparat per a una literatura de més volada".

Va entrar a la universitat per la via dels més grans de 25 anys i, per raons de feina, va deixar les carreres que va iniciar, periodisme i dret. Ha publicat a Meteora dues novel·les protagonitzades pel sots-inspector dels Mossos Emili Espinosa i l'any que ve apareix la tercera, amb el mateix protagonista.

El suport anímic

MARIA CATALÀ

Maria Català (Mataró, 1949), professora de primària jubilada el 2009, pu-

Mercè Foradada

JORDI PLAY/ARXIU

Salvador Balcells

JORDI PLAY

Maria Català

JORDI PLAY

blica el 2002 la seva primera novel·la, *On reposen els somnis*, finalista del Concurs de Novel·la Curta de la Universitat de Lleida. La que ha publicat enguany a Amsterdam, *Urpes de seda*, és una versió refeta de la primera, que escriu bo i aprofitant els coneixements rebuts a l'Escola d'Esriptura.

Aprofitant els coneixements tècnics i el suport anímic. “Tenir uns professionals que t'animin és molt important.”

Urpes de seda és una història familiar emmarcada a les colònies tèxtils del Berguedà, especialment la vida de les dones. No té res d'autobiogràfica, tret d'un petit detall: al personatge femení li agrada de passejar pels cementiris, com a l'autora. I que per nissaga familiar i pel fet de ser de Mataró coneix molt bé el món de la indústria tèxtil.

Stendhal la fa autora

HELENA BARBA

A Helena Barba (Barcelona, 1942) li agradava d'escriure contes i poemes, de jove, però la vida familiar i l'absorbent feina de professora d'institut no li va deixar lleure per a fer una novel·la, que és això que ara ha pogut fer: publica *El somni de Stendhal*, a Mediterrània.

“Fa uns set anys que em vaig enamorar de Stendhal, perquè s'estimava molt les dones i les respectava. No hi ha agressivitat ni violència, en les seves obres autobiogràfiques, que són les que me n'interessen més. I també em vaig enamorar de les seves idees, que trobo originals i modernes.”

Ha retocat moltes vegades el text. Finalment, les diverses etapes de la vida de l'escriptor apareixen sota l'òptica femenina, la de les dones que el van conèixer. “Ha estat una troballa de darrera hora.”

És escrita en tercera persona, però ha donat una certa prioritat a la dona que en cada moment era més important en la vida de l'escriptor. “Elles el comenten i el critiquen amb més llibertat que no tindria el narrador.” Com volia Stendhal, ha intentat que la novel·la no fos avorrida, amb un estil planer, sense descripcions sobrerres. Ara que ja sap com funciona una novel·la, n'escriu una altra. “No vull trigar tant, ara”.

Helena Barba

Carme Torras

JORDI PLAY

Ciència i ficció

CARME TORRAS

Carme Torras (Barcelona, 1956) sempre ha volgut combinar la seva feina d'investigadora científica amb la literatura. El 2003 publica a Columna la novel·la *Pedres de toc*. No era autobiogràfica, però pensa que és fruit d'un bagatge d'anys.

La segona, *La mutació sentimental*, publicada a Pagès el 2008, té relació directa amb la seva feina. Carme Torras treballa en el camp de la recerca robòtica i preveu un futur en què els robots cada vegada seran més un tre-

ballador social que no industrial, en el camp assistencial i domèstic. Arran d'això, es va demanar com serien les nostres relacions d'empatia amb aquests robots que integrarem a la nostra vida familiar.

Va començar dues carreres alhora, matemàtiques i filosofia i lletres, però va haver de prioritzar les ciències, atès que tenen més opcions professionals. A més, és més fàcil, pensa, ser autodidacte en lletres que no en ciències.

De totes maneres, els ajuts són sempre benvinguts i en aquest cas en va trobar a l'Aula de Lletres, fa quinze anys, amb professors de narrativa com ara Isidre Grau i de lectura com ara Carme Arnau. Hi va estudiar el curs de

Rafel Bernabeu

Joan Adell

JORDI PLAY

lectura, perquè troba que, pensant a escriure, llegir en profunditat i comentar amb més gent les reflexions que fas és fonamental.

Al juny va guanyar el premi Ferran Canyameres amb una novel·la d'intriga i misteri que Pagès publica el mes de gener, *Miracles perversos*.

Filosofia i poesia

RAFEL BERNABEU

Rafel Bernabeu (Barcelona, 1950) s'ha fet conegut enguany amb *Branko*, *el dàlmata* (Edicions de 1984). A la con-

tracoberta llegim que “es considera un xarnego del Carmel que el 1961 va aprendre a parlar el català i el va convertir en el seu idioma de preferència.”

I completa així la seva biografia: “Va començar a treballar als catorze anys en l'empresa privada fent tota mena de feines. Llicenciat en Filosofia i funcionari de segon nivell, ha treballat els darrers vint anys a l'administració pública. La seva passió pel detall i el seu afany de comprendre el món –i, més concretament, la pròpia societat– li han permès de viure la vida amb la intensitat d'un documentalista.”

Fins a la dècada dels 80 no es va decidir a escriure, “potser perquè ja pensava que havia viscut prou esdeve-

niments i situacions, i havia conegut prou personatges”. Primer de tot es considera un poeta, i per això té els sentiments a flor de pell. Però de moment no vol publicar els seus poemes. “La qüestió és escriure poesia, perquè per a mi és un bàlsam. I fer un sonet és molt divertit.”

Ha viscut ben intensament les situacions, moltes de les quals des de la clandestinitat.

La lectura de la filosofia –va llicenciar-s'hi– forma part del seu aprenentatge, a més de formar-lo en la moral de la sospita permanent. “Llegint molt, agafes un gust, un estil. I la filosofia és una mena de literatura, perquè la literatura filosòfica no deixa de ser una narració d'idees.”

Fa dos anys que va treure del calaix *Branko*. L'havia començada el 1997. En té dues i mitja més de desades. I mitja dotzena “al caparró”.

La disciplina

JOAN ADELL ÁLVAREZ

Joan Adell Álvarez (Blanes, Selva, 1938) és un farmacèutic jubilat que el 2007 publica la seva primera novel·la, *El naufrag*, que obté diversos premis locals. Però no reïx a editar-ne una en una editorial de gran circulació fins a la quarta, *Matins grisos*, apareguda fa un any a Angle Editorial. Es considera, per tant, un autor tardà.

A l'Escola d'Esriptura “a més d'aprendre truquets i sistemes, em van donar seguretat en mi mateix i em van fer conèixer gent interessant”. Hi va entrar el 2006 i hi va fer els cursos de narrativa i de novel·la.

La seva obra té molt de pes autobiogràfic. Sempre hi ha la petjada de les seves experiències, totes pertanyents a un territori molt proper o personal.

Lector de tota la vida, ara és un autor metòdic, però no ha abandonat pas la lectura. “Procuro ser disciplinat. Visc en una masia, i al matí passejo i a la tarda escric. Si em canso d'escriure, llegeixo i quan em canso de llegir, escric”.

Lluís Bonada